Категорія справи № **759/6378/15-ц: не визначено.**
Надіслано судом: **не визначено.** Зареєстровано: **08.04.2019.** Оприлюднено: **08.04.2019.**
Номер судового провадження: **61-9395ск18**

Верховний Суд

Постанова

Іменем України

20 березня 2019 року

місто Київ

справа № 759/6378/15-ц

провадження № 61-9395св18

Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду:

головуючого - Стрільчука В. А.,

суддів: Олійник А. С., Погрібного С. О. (суддя-доповідач), СтупакО.В., УсикаГ.І.,

учасники справи:

стягувач - Доу АгроСайенсіс ШвейцаріяС.А. (Dow AgroSciences Switzerlend S.A.),

боржник - Публічне акціонерне товариство «Компанія «Райз»,

розглянув у порядку письмового провадження касаційну скаргу Публічного акціонерного товариства «Компанія «Райз» на ухвалу Апеляційного суду міста Києва від 06 жовтня 2016 року у складі колегії суддів: Кирилюк Г. М., Музичко С. Г., Андрієнко А. М.,

ВСТАНОВИВ:

І. ІСТОРІЯ СПРАВИ

Стислий виклад позиції стягувача

Доу АгроСайенсіс ШвейцаріяС.А. (Dow AgroSciences Switzerland S.A.) (далі - Доу АгроСайенсіс ШвейцаріяС. А.) 22 квітня 2015 року звернулось до суду з клопотанням, у якому з урахуванням подальших уточнень, просило визнати та надати дозвіл на примусове виконання остаточного арбітражного рішення, ухваленого 16 лютого 2015 року Арбітражним судом Арбітражного інституту торгових палат Швейцарії (далі - Арбітражний суд АІТПШ) у справі

№ 600373-2014 про стягнення з Публічного акціонерного товариства «Компанія «Райз» (далі - ПАТ «Компанія «Райз») на користь Доу АгроСайенсіс ШвейцаріяС.А. 2 353 664, 32 дол. США, 86 980, 95 швейцарських франків, визначивши суму, що підлягає стягненню, в національній валюті України за курсом Національного банку України (далі - НБУ) на день постановлення ухвали.

Вимоги клопотання обґрунтовувались тим, що 16 лютого 2015 року Арбітражним судом АІТПШ ухвалено остаточне арбітражне рішення по суті справи № 600373-2014 за позовом юридичної особи Швейцарії Доу АгроСайенсіс ШвейцаріяС.А. до юридичної особи України ПАТ «Компанія «Райз» про стягнення з боржника на користь стягувача суми основного боргу, відсотків за контрактами № 05102012 та № 07102012, укладених 15 листопада 2012 року між Доу АгроСайенсіс ШвейцаріяС.А. та ПАТ «Компанія «Райз», а також про стягнення арбітражних витрат, вартості послуг адвоката та всіх витрат, понесених у зв'язку з арбітражним провадженням. Цим арбітражним рішенням вимоги стягувача задоволені у повному обсязі.

Доу АгроСайенсіс ШвейцаріяС.А. зазначає, що юрисдикція Арбітражного суду АІТПШ передбачена статтями 14 зазначених контрактів. Остаточне рішення Арбітражного суду АІТПШ від 16 лютого 2015 року набрало законної сили, що підтверджується його назвою (остаточне рішення). Боржник був належним чином повідомлений про розгляд справи Арбітражним судом АІТПШ. Будь-які інші підстави для відмови у визнанні та наданні дозволу на виконання рішення Арбітражного суду АІТПШ від 16 лютого 2015 року відсутні.

Стислий виклад заперечень боржника

ПАТ «Компанія «Райз» заперечувало проти задоволення вимог клопотання та надання дозволу на примусове виконання в Україні зазначеного рішення іноземного суду. Також зазначило, що сума боргу у розмірі 2 353 664, 32 дол. США значно перевищує суму боргу, визначену арбітражним рішенням, та розрахована самим стягувачем, що, на думку боржника, суперечить вимогам статей 394, 395 ЦПК України (в редакції Закону України від 18 березня 2004 року № 1618-IV, далі - ЦПК України 2004 року).

Стислий виклад змісту рішень судів першої та апеляційної інстанцій

Ухвалою Святошинського районного суду міста Києва від 16 серпня 2016 року клопотання Доу АгроСайенсіс ШвейцаріяС.А. про надання дозволу на примусове виконання в Україні рішення арбітражного суду задоволено. Судом визнано та надано дозвіл на примусове виконання на території України остаточного арбітражного рішення Арбітражного суду АІТПШ від 16 лютого 2015 року у справі № 600373-2014 та видано виконавчий лист про стягнення з ПАТ «Компанія «Райз» на користь Доу АгроСайенсіс ШвейцаріяС.А. заборгованості у розмірі 2 064 849, 00 дол. США; суму у розмірі 5 % річних від суми 14 100, 00 дол. США, що становить 1 999, 10 дол. США; суму у розмірі 5 % річних від суми 2 050 749, 00 дол. США, що становить 287 947, 63 дол. США, яка загалом на 16 серпня 2016 року становить 2 354 795, 73 дол. США, що згідно з офіційним курсом НБУ на 16 серпня 2016 року становило 59 141 026, 78 грн; а також

86 980, 95 швейцарських франків арбітражних витрат та витрат за юридичне представництво, що згідно з офіційним курсом НБУ на 16 серпня 2016 року становило 2 242 095, 33 грн, а разом у розмірі 61 383 122, 11 грн. Стягнуто з ПАТ «Компанія «Райз» на користь Доу АгроСайенсіс Швейцарія С.А. судовий збір у розмірі 243, 60 грн.

Ухвала суду першої інстанції обґрунтовувалась тим, що рішення Арбітражного суду АІТПШ від 16 лютого 2015 року є таким, що набрало законної сили, раніше не виконувалось, постановлено за участю позивача та з належним повідомленням відповідача, підлягає виконанню на території України в силу вимог Конвенції про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень від 10 червня 1958 року, яка ратифікована Українською РСР відповідно до Указу Президії Верховної Ради Української РСР від 22 серпня 1958 року

«Про ратифікацію Конвенції про визнання і виконання іноземних арбітражних рішень» (далі - Нью-Йоркська конвенція) та Швейцарією. Боржник не обґрунтував та не надав суду належних і допустимих доказів для прийняття рішення про відмову у наданні дозволу на примусове виконання зазначеного рішення іноземного суду у розумінні глави 1 розділу 8 ЦПК України 2004 року, а тому клопотання Доу АгроСайенсіс ШвейцаріяС.А. про надання дозволу на примусове виконання в Україні остаточного арбітражного рішення Арбітражного суду АІТПШ від 16 лютого 2015 року про стягнення коштів підлягає задоволенню. Судом встановлено достовірність перекладу окремих пунктів контрактів від 15 листопада 2012 року № 05102012 та № 07102012 та резолютивної частини рішення Арбітражного суду АІТПШ від 16 лютого 2015 року щодо періоду та суми, яка присуджена до стягнення.

Ухвалою Апеляційного суду міста Києва від 06 жовтня 2016 року апеляційну скаргу ПАТ «Компанія «Райз» задоволено частково. Ухвалу Святошинського районного суду міста Києва від 16 серпня 2016 року скасовано. Клопотання Доу АгроСайенсіс ШвейцаріяС.А. задоволено частково.

Апеляційний суд визнав та надав дозвіл на примусове виконання на території України остаточного арбітражного рішення Арбітражного суду АІТПШ у справі № 600373-2014, відповідного до якого вирішено:

1. Стягнути з ПАТ «Компанія «Райз» на користь Доу АгроСайенсіс ШвейцаріяС.А. суми у розмірі 2 064 849, 00 дол. США, що за офіційним курсом НБУ гривні до долара США на 06 жовтня 2016 року становить 53 476 078, 86 грн, та відсотки згідно з таким графіком: a. 5 % річних від суми 14 100, 00 дол. США, починаючи з 16 жовтня 2013 року; b. 5 % річних від суми 2 050 749, 00 дол. США, починаючи з 26 жовтня 2013 року;

2. Сума арбітражних витрат (реєстраційний збір, сплачений Доу АгроСайенсіс ШвейцаріяС.А., та гонорар і витрати Одноособового арбітра) становить 49 500, 00 швейцарський франків. Ці витрати покриваються за рахунок платежів та авансових оплат, здійснених Доу АгроСайенсіс ШвейцаріяС.А., та оплачуються за рахунок цих коштів у повному обсязі. ПАТ «Компанія «Райз» несе арбітражні витрати в повному обсязі;

3. Стягнути з ПАТ «Компанія «Райз» на користь Доу АгроСайенсіс ШвейцаріяС.А. суму в розмірі 49 500, 00 швейцарських франків, що за офіційним курсом НБУ гривні до швейцарського франка на 06 жовтня 2016 року становить 1 311 443, 10 грн, на відшкодування арбітражних витрат.

4. Стягнути з ПАТ «Компанія «Райз» на користь Доу АгроСайенсіс ШвейцаріяС.А. суму в розмірі 37 480, 95 швейцарських франків, що за офіційним курсом НБУ гривні до швейцарського франка на 06 жовтня 2016 року становить 993 012, 79 грн, на компенсацію витрат та видатків, понесених Доу АгроСайенсіс ШвейцаріяС.А. у зв'язку з юридичним представництвом.

Вирішено питання про розподіл судових витрат.

Ухвала апеляційного суду обґрунтовувалась тим, що доводи апеляційної скарги, що спір розглянуто судовою установою - Арбітражним судом АІТПШ, що не передбачена арбітражними угодами, є необґрунтованими. Арбітражні угоди, що містяться в пункті 14 кожного з контрактів, містять не власну назву арбітражного суду, а посилання на відповідний арбітражний суд, що знаходиться у м. Цюріх, Швейцарія. Арбітражний суд АІТПШ відповідно до його офіційних даних є арбітражним судом у м. Цюріх, Швейцарія, та відноситься до тих арбітражних інституцій, які відповідно до укладених сторонами арбітражних застережень можуть розглядати спори за цими контрактами. Незазначення точної назви арбітражного суду не ставить під сумнів дійсність арбітражного застереження.

Сумнівів чи заперечень, що Арбітражний суд АІТПШ є тим самим арбітражним судом, який передбачений в арбітражному застереженні контрактів, ПАТ «Компанія «Райз», будучи належним чином повідомленою про арбітраж, під час арбітражного розгляду не висловлювала.

Суд відхилив також доводи апеляційної скарги, що сторонами під час укладення угоди не визначено, яка кількість арбітрів повинна розглядати спір, а арбітражна інституція, яка розглядала спір, на власний розсуд призначила його одноособовий розгляд. Арбітражний суд, який розглядав спір відповідно до Швейцарського регламенту міжнародного арбітражу, призначив одноособового арбітра. При цьому боржник не подав заперечень щодо розгляду справи одноособовим арбітром.

Розбіжності у перекладах текстів контрактів, у яких міститься арбітражне застереження, з англійської мови на українську, наданих представниками Доу АгроСайенсіс ШвейцаріяС.А. та ПАТ «Компанія «Райз», усунуті шляхом допиту в судовому засіданні як перекладача доктора філологічних наук, професора кафедри іноземних мов Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені ТарасаШевченка ОСОБА_5

Наявна розбіжність між російськомовною та англомовною версіями контрактів правового значення для правильного вирішення справи не має, оскільки розділом 15 контрактів передбачено, що у випадку будь-яких розбіжностей між англійською та російською редакціями контракту англійська редакція має перевагу. Переклад контракту з англійської мови на українську виконано кваліфікованим перекладачем, яким підтверджено достовірність перекладу, наданого стягувачем.

Одночасно апеляційний суд погодився з доводами апеляційної скарги, що визначена судом першої інстанції сума, яка підлягає стягненню у розмірі 2 218 459, 13 дол. США, значно перевищує суму боргу, визначену арбітражним рішенням. Розрахунок додаткових сум до стягнення, про які не зазначено в арбітражному рішенні, а саме суми у розмірі 1 999, 10 дол. США та 287 947, 63 дол. США, не відноситься до компетенції суду першої інстанції, суперечить положенням Конвенції та вимогам статті 395 ЦПК України 2004 року. Резолютивна частина ухвали суду першої інстанції також не відповідає вимогам законодавства, оскільки рішення Арбітражного суду АІТПШ, у разі його визнання та надання згоди на його виконання, має бути викладене так, як зазначено в самому рішенні.

II. АРГУМЕНТИ УЧАСНИКІВ СПРАВИ

Короткий зміст вимог касаційної скарги

У касаційній скарзі, поданій у жовтні 2016 року до Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, ПАТ «Компанія «Райз» просить скасувати ухвалу Апеляційного суду міста Києва від 06 жовтня 2016 року, ухвалити нове рішення про відмову у задоволенні клопотання Доу АгроСайенсіс ШвейцаріяС.А.

Узагальнені доводи особи, яка подала касаційну скаргу

Касаційна скарга обґрунтовується тим, що здійснення стягувачем будь-яких самостійних додаткових нарахувань та розрахунків суми заборгованості під час розгляду клопотання про визнання та надання дозволу на виконання рішення іноземного суду суперечить вимогам статей 394, 395 ЦПК України 2004 року. Заявник зазначає, що клопотання про визнання та надання дозволу на виконання рішення іноземного суду має містити прохання стягувача про дозвіл на примусове виконання, нормами ЦПК України 2004 року не передбачено право суду частково задовольняти таке клопотання.

Також заявник зазначає, що рішення Арбітражного суду АІТПШ від 16 лютого 2015 року не може бути визнано національним судом з тих підстав, що спір розглядався установою, яка не передбачена арбітражною угодою. У матеріалах справи наявні три різних за змістом переклади англомовної версії пункту 14 контрактів, у яких викладена арбітражна угода та визначено повноважний суд для вирішення спорів. Судами першої та апеляційної інстанцій не досліджено наданий заявником нотаріально посвідчений переклад контрактів, що відрізняється від наданого перекладу стягувачем, а також необґрунтовано відхилено клопотання про призначення судової лінгвістичної експертизи. При цьому за частиною першою статті 360 ЦПК Швейцарії у разі, якщо сторони не домовилися щодо кількості арбітрів, то арбітражний суд повинен складатися з трьох суддів, натомість спір між стягувачем і боржником розглянуто одним арбітром.

Заявник також не погоджується з перекладом резолютивної частини арбітражного рішення, який, на його думку, змінює зміст самого арбітражного рішення.

Узагальнений виклад позиції інших учасників справи

У відзиві на касаційну скаргу Доу АгроСайенсіс ШвейцаріяС.А. просить касаційну скаргу ПАТ «Компанія «Райз» залишити без задоволення, а ухвалу Апеляційного суду міста Києва від 06 жовтня 2016 року залишити без змін.

Стягувач зазначає, що загальна сума до стягнень, детальний розрахунок суми боргу наведений в розрахунку суми, відповідає рішенню Арбітражного суду АІТПШ від 16 лютого 2015 року. Відповідно до повноважень суду апеляційної інстанції, визначених у статті 307 ЦПК України 2004 року, апеляційний суд не позбавлений права задовольняти клопотання частково. Щодо наведених доводів касаційної скарги про розгляд спору неналежним арбітражним судом, то стягувач зазначає, що національним та міжнародним законодавством не передбачено вимог у арбітражній угоді зазначати назву конкретного арбітражного суду, у якому сторони погоджуються розглядати спори. Арбітражний суд АІТПШ визнав арбітражне застереження, про що зазначив у арбітражному рішенні. Розгляд спору Арбітражним судом АІТПШ здійснено відповідно до вимог Швейцарського регламенту міжнародного арбітражу. Боржник не подавав до Арбітражного суду АІТПШ заперечень проти складу суду.

Судами першої та апеляційної інстанцій встановлено достовірність перекладів контрактів, до участі залучався перекладач, а тому доводи заявника про сумніви у правильності перекладу є необґрунтованими. Визнання та надання дозволу на виконання на території України рішення Арбітражного суду АІТПШ не порушує публічний порядок України.

ІІІ. ВІДОМОСТІ ПРО РУХ СПРАВИ У СУДАХКАСАЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ ТА МЕЖІ РОЗГЛЯДУ СПРАВИ СУДОМ

Ухвалою Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 04 листопада 2016 року відкрито касаційне провадження у справі, а ухвалою від 27 березня 2017 року справу призначено до судового розгляду.

Згідно зі статтею 388 ЦПК України (в редакції Закону України від 03 жовтня 2017 року № 2147-VIII, що набрав чинності 15 грудня 2017 року, далі - ЦПК України) судом касаційної інстанції у цивільних справах є Верховний Суд.

Відповідно до підпункту 4 пункту 1 розділу XIII «Перехідні положення» ЦПК України касаційні скарги (подання) на судові рішення у цивільних справах, які подані і розгляд яких не закінчено до набрання чинності цією редакцією Кодексу, передаються до Касаційного цивільного суду та розглядаються спочатку за правилами, що діють після набрання чинності цією редакцією Кодексу.

Справу разом із матеріалами касаційного провадження передано до Верховного Суду у лютому 2018 року.

Відповідно до частини третьої статті 3 ЦПК України провадження у цивільних справах здійснюється відповідно до законів, чинних на час вчинення окремих процесуальних дій, розгляду і вирішення справи.

Під час визначення меж розгляду справи судом касаційної інстанції застосовані положення статті 400 ЦПК України, відповідно до яких під час розгляду справи в касаційному порядку суд перевіряє в межах касаційної скарги правильність застосування судом першої або апеляційної інстанції норм матеріального чи процесуального права і не може встановлювати або (та) вважати доведеними обставини, що не були встановлені в рішенні чи відкинуті ним, вирішувати питання про достовірність або недостовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими. Суд касаційної інстанції перевіряє законність судових рішень лише в межах позовних вимог, заявлених у суді першої інстанції.

Згідно з положенням частини другої статті 389 ЦПК України підставами касаційного оскарження є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права.

Критерії оцінки правомірності оскаржуваних судових рішень визначені в статті 213 ЦПК України 2004 року, згідно з якими рішення суду повинно бути законним і обґрунтованим. Законним є рішення, яким суд, виконавши всі вимоги цивільного судочинства, вирішив справу згідно із законом. Обґрунтованим є рішення, ухвалене на основі повно і всебічно з'ясованих обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні.

IV. ПОЗИЦІЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Верховний Суд перевірив правильність застосування судами першої та апеляційної інстанцій норм матеріального та процесуального права, за наслідками чого зробив такі висновки.

Обставини, встановлені в рішеннях судів першої та апеляційної інстанцій

Судами першої та апеляційної інстанцій встановлено, що 16 лютого 2015 року Арбітражним судом АІТПШ ухвалено остаточне арбітражне рішення у справі № 600373-2014, відповідно до якого вирішено:

1. Стягнути з ПАТ «Компанія «Райз» на користь Доу АгроСайенсіс ШвейцаріяС.А. суми у розмірі 2 064 849, 00 дол. США та відсотки згідно з таким графіком: a. 5 % річних від суми 14 100, 00 дол. США, починаючи з 16 жовтня 2013 року; b. 5 % річних від суми 2 050 749, 00 дол. США, починаючи з 26 жовтня 2013 року.

2. Сума арбітражних витрат (реєстраційний збір, сплачений Доу АгроСайенсіс ШвейцаріяС.А., гонорар і витрати Одноособового арбітра) становить 49 500, 00 швейцарський франків. Ці витрати покриваються за рахунок платежів та авансових оплат, здійснених Доу АгроСайенсіс ШвейцаріяС.А. та оплачуються за рахунок цих коштів в повному обсязі. ПАТ «Компанія «Райз» несе арбітражні витрати в повному обсязі.

3. Стягнути з ПАТ «Компанія «Райз» на користь Доу АгроСайенсіс ШвейцаріяС.А. суму в розмірі 49 500, 00 швейцарських франків на відшкодування арбітражних витрат.

4. Стягнути з ПАТ «Компанія «Райз» на користь Доу АгроСайенсіс ШвейцаріяС.А. суму в розмірі 37 480, 95 швейцарських франків як компенсацію витрат та видатків, понесених Доу АгроСайенсіс ШвейцаріяС.А. у зв'язку з юридичним представництвом.

Арбітражне рішення постановлено у зв'язку з договірними правовідносинами між ПАТ «Компанія «Райз» та Доу АгроСайенсіс ШвейцаріяС.А., зокрема, на підставі контракту від 15 листопада 2012 року № 05102012 та контракту від 15 листопада 2012 року № 07102012, за якими позивач погодився продати, а відповідач погодився придбати насіння кукурудзи та соняшника.

Відповідно до пунктів 14 зазначених контрактів сторони дійшли згоди, що будь-які спори, що виникають на підставі або у зв'язку з цим контрактом, у тому числі спори про чинність цього Контракту, підлягають остаточному вирішенню, за виключенням підсудності будь-яким державним судам, арбітражним судом в Цюріху, Швейцарія, та арбітражне провадження здійснюється англійською мовою відповідно до Швейцарського регламенту міжнародного арбітражу.

Арбітражний суд АІТПШ визнав арбітражне застереження (пункт 21) та в пункті 12 зазначив, що: «Крім цього, відповідно до Статті 21(3) Швейцарського регламенту «як правило, будь-яке заперечення стосовно юрисдикції арбітражного суду повинно бути заявлено у Відзиві на Повідомлення про арбітраж». Так само, відповідно до Статті 186 (2) ЗМПП (Федеральний закон Швейцарії про міжнародне приватне право), будь-яка заява про відсутність компетенції повинна бути зроблена до надання будь-яких заперечень по суті справи».

Відповідно до пункту 26 Рішення Арбітражного суду АІТПШ від 16 лютого 2015 року листом від 24 квітня 2014 року АІТПШ направив відповідачу повідомлення позивача про арбітраж та просив надати відповідь на повідомлення про арбітраж протягом 30 днів з моменту отримання листа, а також зазначити свою пропозицію стосовно кількості арбітрів. Згідно з інформацією про відстеження відправлення відповідач одержав повідомлення про арбітраж 29 квітня 2014 року, відповідно кінцевим терміном для подачі відповіді на повідомлення про арбітраж було 29 травня 2014 року.

Згідно з пунктом 29 арбітражного рішення у листі від 05 червня 2014 року Арбітражний суд АІТПШ зазначив, що відповідач не подав будь-якої відповіді на повідомлення про арбітраж та своєї пропозиції стосовно кількості арбітрів. Відповідно до статті 6 (1) Швейцарського арбітражу Арбітражний суд вирішив направити справу на розгляд одноособовому арбітру.

У пункті 30 арбітражного рішення зазначено, що електронним листом від 16 червня 2014 року, направленим відповідачем на адресу АІТПШ, відповідач підтвердив одержання листа АІТПШ від 05 червня 2014 року. Відповідач не запропонував та не призначив жодного одноособового арбітра.

Відповідно до пунктів 32, 33 арбітражного рішення оскільки сторони не змогли разом призначити одноособового арбітра, 18 липня 2014 року Арбітражний суд АІТПШ призначив Д-ра Майкла Картьє одноособовим арбітром, про що повідомлено сторони.

Зважаючи на наведене, суди зробили висновок, що боржник ПАТ «Компанія «Райз» був повідомлений належним чином про розгляд Арбітражним судом АІТПШ позовної заяви Доу АгроСайенсіс ШвейцаріяС.А. з вимогою про стягнення коштів, попередньо був повідомлений про надання пропозиції стосовно кількості арбітрів та в подальшому був повідомлений про призначення одноособового арбітра.

Зі змісту рішення Арбітражного суду АІТПШ відповідач надіслав на адресу цього суду лист, відповідно до якого підтвердив свою заборгованість за контрактами; запропонував альтернативні строки платежу; приніс свої вибачення за затримку платежу та зазначив, що він виконає свої зобов'язання в будь-якому випадку.

Допитаний в судовому засіданні перекладач ОСОБА_5, який є доктором філологічних наук, професором кафедри іноземних мов Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, пояснив, що з метою експертної лінгвістичної оцінки змісту і перекладу йому були надані контракти від 15 листопада 2012 року № 05102012 та № 07102012 та рішення Арбітражного суду АІТПШ від 16 лютого 2015 року англійською мовою, після вивчення яких він дійшов висновку, що пункти 14 зазначених контрактів необхідно перекладати таким чином: «Остаточне рішення з будь-яких спорів, що виникають на основі чи в зв'язку із даним контрактом, включно зі спорами щодо його чинності повинно прийматися арбітражним судом в Цюріху, Швейцарія на засіданні, що проводиться англійською згідно з Швейцарськими правилами міжнародного арбітражу, виключаючи можливість передачі справи на розгляд будь-якого компетентного державного суду». Також резолютивну частину рішення арбітражного суду необхідно перекладати так: «Стягнути з відповідача на користь позивача суму у розмірі 2 064 849, 00 доларів США плюс відсотки згідно з наступним графіком: 5 % річних від суми - 14 100, 00 доларів США, починаючи з 16 жовтня 2013 року, 5 % річних від суми - 2 050 749, 00 дол. США, починаючи з 26 жовтня 2013 року».

Оцінка аргументів, викладених у касаційній скарзі

Щодо норм права, які підлягали застосуванню судами першої та апеляційної інстанцій

В оцінці доводів касаційної скарги Верховний Суд врахував, що питання щодо визнання та виконання рішень іноземних судів в Україні регулюється Нью-Йоркською конвенцією. Відповідно до статті 6 Закону України «Про правонаступництво України» Україна підтвердила свої зобов'язання за міжнародними договорами, укладеними Українською РСР до проголошення незалежності України. Згідно з роз'ясненням Міністерства закордонних справ України від 07 лютого 2000 року № 4.3/8-076.137 Нью-Йоркська конвенція набрала чинності для України 10 січня 1961 року.

Згідно зі статтею 9 Конституції України чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Укладення міжнародних договорів, які суперечать Конституції України, можливе лише після внесення відповідних змін до Конституції України.

За правилами статті 19 Закону України «Про міжнародні договори України» якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору.

Відповідно до статті 15 Закону України «Про міжнародні договори України» чинні міжнародні договори України підлягають сумлінному дотриманню Україною відповідно до норм міжнародного права. Згідно з принципом сумлінного дотримання міжнародних договорів Україна виступає за те, щоб й інші сторони міжнародних договорів України неухильно виконували свої зобов'язання за цими договорами.

З огляду на наведене положення Нью-Йоркської конвенції є обов'язковими до виконання Україною, є пріоритетними та мають вищу юридичну силу щодо національного законодавства України (за винятком Конституції України), що регулюють спірні правовідносини.

У частині першій статті I Нью-Йоркської конвенції передбачено, що цей міжнародний договір застосовується до визнання і виконання арбітражних рішень, постановлених на території іншої держави, ніж держава, де запитуються їх визнання і виконання, за спорами, сторонами в яких можуть бути як фізичні, так і юридичні особи. Її належить застосовувати також щодо арбітражних рішень, які не вважаються внутрішніми рішеннями у тій державі, де запитуються їх визнання та виконання.

За правилами статті II цієї конвенції кожна договірна держава визнає письмову угоду, за якою сторони зобов'язуються передавати в арбітраж всі або будь-які спори, що виникли або можуть виникнути між ними у зв'язку з будь-якими конкретними договірними або іншими правовідносинами, об'єкт яких може бути предметом арбітражного розгляду. Термін «письмова угода» включає арбітражне застереження в договорі, або арбітражну угоду, підписану сторонами, або відображається в обміні листами або телеграмами.

Відповідно до статті III Нью-Йоркської конвенції кожна договірна держава визнає арбітражні рішення як обов'язкові та виконує їх відповідно до процесуальних норм тієї території, де запитуються визнання та виконання цих рішень, на умовах, викладених у статтях Конвенції.

Відповідно до частини першої статті 390 ЦПК України 2004 року (процесуального закону України, чинного на момент постановлення оскаржуваних судових рішень) рішення іноземного суду (суду іноземної держави; інших компетентних органів іноземних держав, до компетенції яких належить розгляд цивільних чи господарських справ; іноземних чи міжнародних арбітражів) визнаються та виконуються в Україні, якщо їх визнання та виконання передбачено міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, або за принципом взаємності.

Згідно зі статтями 391, 392 ЦПК України 2004 року рішення іноземного суду може бути пред'явлено до примусового виконання в Україні протягом трьох років з дня набрання ним законної сили і розглядається судом за місцем проживання (перебування) або місцезнаходженням боржника. Якщо боржник не має місця проживання або місцезнаходження на території України або його місце проживання або місцезнаходження невідоме, питання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду розглядається судом за місцезнаходженням в Україні майна боржника.

Верховний Суд під час розгляду справи керується тим, що клопотання про визнання й виконання рішень іноземних судів (арбітражів) суд розглядає у визначених ними межах і не може вдаватися до оцінки правильності цих рішень по суті, вносити до них будь-які зміни.

Згідно із наведеними нормами права Україна як держава за загальним правилом визнає та виконує іноземні арбітражні рішення на підставі норм міжнародного права, імплементованих у національному законодавстві, не здійснюючи оцінки їх правильності по суті.

Питання, які підлягають дослідженню під час розгляду клопотання про визнання та надання дозволу на виконання рішення іноземного суду на території України

Відповідно до частини першої статті V Нью-Йоркської конвенції у визнанні та виконанні арбітражного рішення може бути відмовлено на прохання тієї сторони, проти якої воно спрямоване, тільки якщо ця сторона надасть компетентній владі за місцем, де проситься визнання і приведення у виконання, докази того, що:(a) сторони в арбітражній угоді були за застосованим до них законом у будь-якій мірі недієздатними, або ця угода є недійсною згідно із законом, якому сторони цю угоду підпорядкували, а за відсутності такої вказівки, за законом країни, де рішення було винесене;

(b) або сторона, проти якої винесене рішення, не була належним чином повідомленою про призначення арбітра або про арбітражний розгляд чи з інших причин не могла надати свої пояснення, (c) або зазначена ухвала винесена щодо спору, не передбаченого або такого, що не підпадає під умови арбітражної угоди або арбітражного застереження в договорі, або містить постанови з питань, що виходять за межі арбітражної угоди або арбітражного застереження в договорі, з тим, проте, що якщо постанови з питань, що охоплюються арбітражною угодою або застереженням, можуть бути відокремлені від тих, які не охоплюються такою угодою або застереженням, то та частина арбітражного рішення, яка містить постанову з питань, що охоплюються арбітражною угодою або арбітражним застереженням у договорі, може бути визнана та приведена до виконання; (d) або склад арбітражного органу або арбітражний процес не відповідали угоді сторін або, за відсутності такого, не відповідали закону тієї країни, де мав місце арбітраж; (e) або рішення ще не стало остаточним для сторін або було скасоване чи призупинене виконанням компетентною владою країни, де воно було винесене, або країни, закон якої застосовується.

Відповідно до частини першої статті 35 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» арбітражне рішення, незалежно від того, в якій країні воно було винесено, визнається обов'язковим і при поданні до компетентного суду письмового клопотання виконується з урахуванням положень цієї статті та статті 36, відповідно до якої у визнанні або у виконанні арбітражного рішення, незалежно від того, в якій державі воно було винесено, може бути відмовлено лише: 1) на прохання сторони, проти якої воно спрямоване, якщо ця сторона подасть компетентному суду, у якого просить визнання або виконання, доказ того, що: одна із сторін в арбітражній угоді, зазначеній у статті 7, була якоюсь мірою недієздатною; або ця угода є недійсною за законом, якому сторони цю угоду підпорядкували, а в разі відсутності такої вказівки, за законом держави, де рішення було винесено; або сторону, проти якої винесено рішення, не було належним чином сповіщено про призначення арбітра чи про арбітражний розгляд або з інших поважних причин вона не могла подати свої пояснення; або рішення винесено щодо спору, не передбаченого арбітражною угодою, або такого, що не підпадає під її умови, або містить постанови з питань, що виходять за межі арбітражної угоди; проте, якщо постанови з питань, охоплених арбітражною угодою, можуть бути відокремлені від тих, які не охоплюються такою угодою, то та частина арбітражного рішення, яка містить постанови з питань, що охоплені арбітражною угодою, може бути визнана і виконана; або склад третейського суду або арбітражна процедура не відповідали угоді між сторонами або, за відсутності такої, не відповідали закону тієї держави, де мав місце арбітраж; або рішення ще не стало обов'язковим

для сторін, або було скасовано, або його виконання зупинено судом держави, в якій або згідно із законом якої воно було прийнято; або якщо суд визнає, що: об'єкт спору не може бути предметом арбітражного розгляду за законодавством України; або визнання та виконання цього арбітражного рішення суперечить публічному порядку України.

Згідно зі статтею 396 ЦПК України 2004 року клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду не задовольняється у випадках, передбачених міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.Якщо міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, такі випадки не передбачено, у задоволенні клопотання може бути відмовлено:1) якщо рішення іноземного суду за законодавством держави, на території якої воно постановлено, не набрало законної сили; 2) якщо сторона, стосовно якої постановлено рішення іноземного суду, була позбавлена можливості взяти участь у судовому процесі через те, що їй не було належним чином повідомлено про розгляд справи; 3) якщо рішення ухвалене у справі, розгляд якої належить виключно до компетенції суду або іншого уповноваженого відповідно до закону органу України; 4) якщо ухвалене рішення суду України у спорі між тими самими сторонами, з того ж предмета і на тих же підставах, що набрало законної сили, або якщо у провадженні суду України є справа у спорі між тими самими сторонами, з того ж предмета і на тих же підставах до часу відкриття провадження у справі в іноземному суді; 5) якщо пропущено встановлений міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та цим Законом строк пред'явлення рішення іноземного суду до примусового виконання в Україні; 6) якщо предмет спору за законами України не підлягає судовому розгляду; 7) якщо виконання рішення загрожувало б інтересам України; 8) в інших випадках, встановлених законами України.

За загальним правилом до клопотання про визнання та виконання арбітражного рішення заявником на стадії звернення з ним та прийняття його судом першої інстанції подаються такі документи, що мають бути у матеріалах справи: належним чином завірений оригінал рішення арбітражу або належним чином завірена копія рішення такого іноземного суду (мовою оригіналу), відомості про належне сповіщення сторін про призначення арбітрів, відомості про належне сповіщення про дату, час та місце здійснення арбітражного розгляду, за результатами проведення якого ухвалене арбітражне рішення у арбітражному провадженні.

У справі, що переглядається, судами досліджено зміст рішення арбітражного суду, в якому зазначено, що заявник був повідомлений про розгляд справи Арбітражним судом АІТПШ, а також надав свої пояснення щодо вирішення спору; заперечень щодо складу арбітражного суду від нього не надходило, а Арбітражний суд АІТПШ, дослідивши питання юрисдикції цього спору зазначеному суду, не встановив наявності перешкод у розгляді ним справи.

Зважаючи на наведене, арбітражним рішенням спростовані доводи заявника про розгляд спору неналежним арбітражним судом, який не визначений арбітражними угодами.

В оцінці доводів касаційної скарги Верховний Суд врахував, що заявник як учасник процесу у арбітражному суді мав можливість надати свої заперечення проти розгляду справи тим чи іншим арбітражним судом або тим чи іншим складом арбітражного суду, проте таким правом не скористався.

Враховуючи, що заявник не скористався правом щодо узгодження арбітражного суду, який розгляне спір між сторонами, та його складу, доводи про розгляд спору неповноважним арбітражним судом є необґрунтованими та відхилені Верховним Судом.

ПАТ «Компанія «Райз» брало участь у розгляді спору арбітражним судом, що підтверджується наданими письмовими поясненнями у справі, зокрема, щодо визнання наявності заборгованості та зобов'язання погашення її в майбутньому.

Такі дії заявника під час розгляду спору Арбітражним судом АІТПШ дають підстави для висновку, що на момент розгляду спору, ПАТ «Компанія «Райз» погоджувалось, що спір може бути розглянутий саме цим арбітражним судом.

Заперечуючи проти задоволення вимог клопотання про надання дозволу на виконання рішення іноземного суду ПАТ «Компанія «Райз» у доводах касаційної скарги стверджує, що судами першої та апеляційної інстанцій не враховано, що спір між ним та Доу АгроСайенсіс ШвейцаріяС.А. розглянуто неповноважним судом, оскільки арбітражними угодами визначено, що спір підлягає розгляду у відповідних компетентних судах будь-якого штату, за винятком арбітражного суду в Цюріху.

В оцінці наведених доводів Верховний Суд врахував, що у матеріалах справи наявні різні за змістом переклади англомовної версії пунктів 14 контрактів, у яких викладена арбітражна угода та визначено повноважний суд для вирішення спорів.

Під час розгляду справи залучено до участі у справі перекладача, який підтвердив якість перекладу оригінального тексту контракту та спростував доводи заявника про невідповідність його змісту англомовній версії арбітражної угоди. Враховуючи, що перекладач володіє спеціальними знаннями у галузі науки лінгвістики, суди першої та апеляційної інстанцій дійшли обґрунтованого висновку про відсутність підстав для призначення судової лінгвістичної експертизи у справі.

Верховний Суд також визнає визначальним застосування принципу «компетенції - компетенції» у розумінні та застосуванні Нью-Йоркської конвенції, відповідно до змісту якого арбітр комерційного арбітражу наділений самостійним правом вирішувати питання про наявність у нього компетенції для вирішення спору, переданого йому для розгляду на підставі відповідного арбітражного застереження.

Зазначений принцип, зокрема, дозволяє арбітрам вислуховувати будь-які заперечення проти їх компетенції та навіть для висновків про відсутність або наявність такої компетенції. Як встановлено судами, Арбітражним судом АІТПШ під час розгляду справи вирішено питання про наявність власної компетенції для розгляду та вирішення зазначеного спору.

Узагальнені висновки щодо дотримання процесуальних вимог під час розгляду такої категорії заяв національними судами України.

Верховний Суд дійшов висновку, що, розглядаючи подане клопотання, суд апеляційної інстанцій врахував та виконав вимоги процесуального закону щодо розгляду такої категорії справ. В оскаржуваних судових рішеннях наявні висновки щодо відповідності рішення іноземного суду критеріям, встановленим міжнародним правом та національним законодавством, а також висновки щодо розгляду спору належним арбітражним судом.

Суди першої та апеляційної інстанцій дослідили відсутність чи наявність підстав для відмови у задоволенні клопотання про визнання та надання дозволу на примусове виконання арбітражного рішення на території України, а саме правила статті VНью-Йоркської конвенції, статті 36 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» та статті 396 ЦПК України 2004 року. Визнання рішення іноземного суду та надання дозволу на його виконання на території України можливе лише за умови відсутності підстав для відмови у визнанні або у виконанні такого арбітражного рішення.

Таким чином, дослідивши усі ці обставини, відповідні докази та документи, висновки судів першої та апеляційної інстанцій є обґрунтованими та такими, що зроблені із з'ясуванням усіх обставин, що мають значення для об'єктивного вирішення спору.

Посилання заявника на порушення публічного порядку України рішенням Арбітражного суду АІТПШ також відхилені Верховним Судом, оскільки таких доводів не наводилося під час розгляду справи судами першої та апеляційної інстанцій. ПАТ «Компанія «Райз» також не зазначило, яким чином визнання та надання дозволу на виконання рішення арбітражного суду призведе до порушення публічного порядку України.

При цьому, розглядаючи справу, апеляційний суд усунув порушення, допущені судом першої інстанції в частині розгляду окремих вимог стягувача про стягнення грошових коштів, які не вирішувались арбітражним судом, та виклав резолютивну частину своєї ухвали відповідно до змісту резолютивної частини рішення арбітражного суду, яке стягувач просив визнати та надати дозвіл на виконання на території України.

Висновки за результатами розгляду касаційної скарги

Відповідно до пункту 1 частини першої статті 409 ЦПК України суд касаційної інстанції за результатами розгляду касаційної скарги має право залишити судові рішення судів першої інстанції та апеляційної інстанції без змін, а скаргу без задоволення.

Згідно зі статтею 410 ЦПК України суд касаційної інстанції залишає касаційну скаргу без задоволення, а судові рішення без змін, якщо визнає, що рішення ухвалено з додержанням норм матеріального і процесуального права. Не може бути скасоване правильне по суті і законне рішення з одних лише формальних міркувань.

Зважаючи на наведене, враховуючи, що суд апеляційної інстанції розглянув клопотання із дотриманням норм процесуального права та із правильним застосуванням норм матеріального права, доводи заявника висновків апеляційного суду не спростували, оскаржувана ухвала апеляційного суду підлягає залишенню без змін.

Вирішення питання про поновлення виконання (дії) оскаржуваних судових рішень

За правилами статті 436 ЦПК України суд касаційної інстанції за заявою учасника справи або за своєю ініціативою може зупинити виконання оскарженого рішення суду або зупинити його дію (якщо рішення не передбачає примусового виконання) до закінчення його перегляду в касаційному порядку. Про зупинення виконання або зупинення дії судового рішення постановляється ухвала. Суд касаційної інстанції у постанові за результатами перегляду оскаржуваного судового рішення вирішує питання про поновлення його виконання (дії).

Ухвалою Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 10 листопада 2016 року зупинено виконання рішення ухвали Апеляційного суду міста Києва від 06 жовтня 2016 року до закінчення його перегляду в касаційному порядку.

Зробивши висновок про залишення без змін рішення апеляційного суду, Верховний Суд, керуючись частиною третьою статті 436 ЦПК України, поновлює його виконання.

Керуючись статтями 389, 400, 402, 409, 410, 416, 436 ЦПК України, Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду

ПОСТАНОВИВ:

Касаційну скаргу Публічного акціонерного товариства «Компанія «Райз» залишити без задоволення.

Ухвалу Апеляційного суду міста Києва від 06 жовтня 2016 року залишити без змін.

Поновити виконання ухвали Апеляційного суду міста Києва від 06 жовтня 2016 року.

Постанова суду касаційної інстанції набирає законної сили з моменту її прийняття, є остаточною і оскарженню не підлягає.

Головуючий В. А. Стрільчук

Судді А. С. Олійник

С.О.Погрібний

О.В.Ступак

Г.І.Усик